

ÄMNESBUNDEN
LÄROPLAN

MUSIKENS
GESTALTNINGSSÄMNER

Borgå stads bildningsnämnd 12.3.2019

MUSIKENS GESTALTNINGSÄMNEN

Gemensamma målsättningar för studier i musikens gestaltningsämnen

Målsättningen är att ge eleverna kunskaper och färdigheter som hjälper dem att gå framåt i sina instrumentstudier. Syftet med de inlärdas kunskaperna och färdigheterna är också att hjälpa eleverna att fortsätta med musik som hobby självständigt efter studierna på musikinstitutet. Vi använder tekniska hjälpmedel, enligt möjligheterna, t.ex. datorer och tabletter med övningsprogram. Teknologin kan också utnyttjas i nivåproven. Vi kan spela in, videofilma och använda videokontakt så att nämnden inte behöver närvara samtidigt på samma plats.

Till kunskapsområdena hör bl.a.:

1. Att lära sig noternas uppförandebeteckningar
2. Att känna till grunderna i musikens uppbyggnad, t.ex. tonarter, intervall, ackord, musikens form

Till färdighetsområdena hör bl.a.:

1. Att lära sig uppföra och uttrycka musik
2. Att lära sig att lära och öva
3. Att lyssna och gestalta musik
4. Att komponera och improvisera

GRUNDSTUDIER I MUSIKENS GESTALTNINGSÄMNEN

Musikens gestaltningsämnen grundstudier 1

Målsättningar

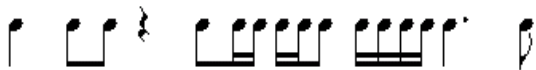
Eleven:

- lär sig att spela och sjunga från noter
- lär sig skriva noter både genom att lyssna och producera egen musik
- lär sig att lyssna och att behärska bl.a. en jämn grundpuls och tonernas renhet
- lär känna uppförandebeteckningar i musiken och lär sig följa dem i musicerandet
- lär sig musikens grundbegrepp och att känna igen dem i de egna styckena
- lär sig harmonins grunder
- lär sig grunderna i flerstämmig sång
- kan namnge och skriva noter i g- och f-klav inom omfånget av oktaverna C-c3
- förstår betydelsen med taktartssiffrorna
- kan läsa och spela rytmerna i de egna spelstyckena och att dra taktstreck i en färdig rytm
- känner igen tonarterna i de egna spelstyckena

- kan transponeringens principer och kan transponera melodier i bekanta tonarter genom att skriva och spela
- kan känna igen och bilda intervall från prim till oktav
- bekantar sig med dur och molltreklanger
- kan känna igen och namnge fraser och enkla små former (AB, ABA)
- känner till de vanligaste musikorden och uppförandebeteckningarna i de egna spelstyckena

Innehåll

- klaver och notsystem
- noternas namn och oktavläge c-c3 i g- och f-klav samt noternas förtecken (höjnings-, sänkning- och återställningstecken)
- musiktermer och uppförandebeteckningar (se bilaga)
- tonarter upp till två höjnings- och sänkningstecken
- intervallens namn från prim till oktav
- dur- och molltreklanger både i noter och genom att lyssna
- grundrytmer och notvärden från helnot till sextondelsnot

- taktarter, åtminstone 2/4, 3/4 och 4/4
- att transponera en melodi
- att hitta på egna rytmer och melodier samt improvisera
- vi sjunger från noter, läser och skriver rytmer och melodier samt lyssnar på dur- och mollackord på lektionerna
- vi använder den teknologi som finns till förfogande på lektionerna, t.ex. datorer, tabletter m.m., som hjälpmedel i studierna och när vi gör egna kompositioner

Nivåprov

Läraren bedömer elevens kunskapsnivå. I utvärderingen kan vi använda skriftliga prov och sångprov. Eleven utvärderar själv sitt lärande.

Musikens gestaltungsämnen grundstudier 2

Målsättningar

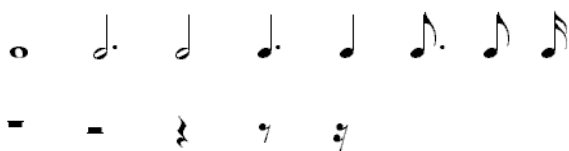
Eleven :

- utvecklar vidare sin förmåga att lyssna och urskilja
- utvecklar vidare sin förmåga att läsa noter
- lär sig att sjunga flerstämmigt

Innehåll

Innehållet i den föregående kursen och dessutom:

- oktavlägen C-c4
- mera terminologi och uppförandebeteckningar (se bilaga)
- tonarter med upp till fyra höjnings- och sänkningstecken
- naturliga, harmoniska och melodiska mollskalor
- olika intervall (stora, små, rena, de rena intervallens förvandling till överstigande och förminskade intervall)
- musiktermer och uppförandebeteckningar (se bilaga)
- att lyssna på stora och små intervall
- dur-, moll-, överstigande och förminskade treklanger både i noter och genom att lyssna
- rytmer: taktarterna 2/4, 3/4, 4/4, 3/8 och 6/8
- notvärden och pauser:

- nya rytmnönster:

- att hitta på egna rytmer och melodier samt improvisera
- vi sjunger från noter, läser och skriver rytmer och melodier också på lektionerna
- vi använder den teknologi som finns till förfogande på lektionerna, t.ex. datorer, tabletter m.m., som hjälpmedel i studierna och när vi gör egna kompositioner

Nivåprov

Läraren bedömer elevens kunskapsnivå. I utvärderingen kan vi använda skriftliga prov, lyssningsprov och sångprov. Eleven utvärderar själv sitt lärande.

Musikens teknologi

Grundstudierna i musikens teknologi förverkligas mestadels i praktiken. Kursen fokuserar på det egna deltagandet och användning av dataprogram. På höstterminen arbetar vi i allmänhet med ett sekvensprogram och på vårterminen håller vi på med notskrivning.

Vi spelar in en stor del av arbetena, delvis med egna instrument, delvis med datorsound.

Målsättningar

Målsättningen är att utnyttja musikens teknologi

- i arrangemang och komposition
- i notskrivning
- i att spela in musik

Dessutom bekantar vi oss med musikens teknologi i historiskt perspektiv och musiktjänster och fenomen på internet.

Innehåll

- vi repeterar grunderna i datorns användning och pianoklaviaturen
- grunderna i selvensprogrammets användning
- vi bekantar oss med studios utrustning och användning
- grunderna i notskrivning
- musikteknologins historia
- musik på internet
- musikens teknologi i praktiken , bl.a. besök av professionella
- innehållet i musikens gestaltungsämness grundstudier 2 i praktiken

Nivåprov

Kurspalettens olika delar avläggs under kursen genom arbeten och stickprov. Läraren gör bedömningen. Eleven utvärderar själv sitt lärande.

Kursen bedöms enligt olika delområden

- Grunderna i notskrivningsprogrammet
- Grunderna i sekvensprogrammet

De övriga delområdena avläggs genom kursnärvaro.

Musikens gestaltungsämness grundstudier 3

Målsättningar

Eleven:

- utvecklar vidare sina kunskaper och färdigheter i alla tidigare nämnda delområden inom musik

- lär sig använda ackordbeteckningar
- lär sig harmonisera själv enkla melodier
- lär sig känna igen enkla ackordföljder d.v.s. kadenser
- lär sig gestalta enkel harmonianalys
- lär sig gestalta den musikaliska formen i sina spelstycken

Innehåll

Innehållet i den föregående kursen och dessutom:

- alla oktavlägen och oktaveringsstecken
- dubbelhöjnings- och dubbelsänkningstecken
- alla tonarter: dur och moll (naturlig, harmonisk och melodisk moll)
- olika intervall från prim till decim, stora, små, rena, överstigande och förminskade intervall
- att lyssna på stora, rena och små intervall
- att lyssna på ackord, även V7
- vi bekantar oss med c-klaven
- harmoni: enkel ackordanalys (treklanger med omvändningar och fyrklanger i grundläge)
- ackordstegen i dur och moll
- ackordens grundtons-beteckning
- treklangens omvändningar
- att lyssna på enkla kadenser, ackordurval: I, VI, IV, II⁶, I⁶₄, V, V⁷, V⁸⁻⁷
- noternas namn i g- och f-klav inom oktavomfånget C2-c4

b x bb b – tecken samt ^{8va} -beteckningen

- rytmer: taktarterna 2/4, 3/4, 4/4, 3/8, 6/8 och 2/2 d.v.s. alla breve samt olika taktarter
- noternas och pausernas tidsvärden

- samt trioler och
- att hitta på egna rytmer och melodier samt improvisera
- vi sjunger från noter, läser och skriver rytmer och melodier på lektionerna
- vi använder den teknologi som finns till förfogande på lektionerna, t.ex. datorer, tabletter m.m., som hjälpmedel i studierna och när vi gör egna kompositioner

Nivåprov

Läraren utvärderar elevens kunskande tillsammans med en annan lärare. Det är möjligt att använda skriftliga prov och lyssningsprov som en del av utvärderingen. Kursen kan också avläggas genom att göra övningsuppgifter inom olika delområden. Kollegiet bestämmer mängden uppgifter. Kursens nivåprov innehåller också ett sångprov. Eleven utvärderar själv sitt lärande. Det är möjligt att utnyttja teknisk utrustning i nivåprovet. Nivåprovet kan spelas in, videofilmas och det är möjligt att använda videokontakt så att eleven och nämnden inte behöver vara på samma plats under samma tid.

Grundstudier i musikens historia

Målsättningar

Målsättningen är att eleven känner igen musikens olika stilperioder och instrument genom att lyssna.

Vi bekantar oss med musikens historia under kursen. Vi behandlar musikens olika tidsperioder med dess viktigaste tonsättare, kompositionsformer och stilar samt lyssnar på musik. Vi bekantar oss med orkesterinstrument. Vi besöker konserter i mån av möjlighet.

Innehåll

- Eleven deltar i föreläsningar, gör föredrag, går på konserter och deltar i grupparbete.
- Centrala drag i olika stilar, kompositionsformerna och viktigaste tonsättare och verk ur följande stilperioder:
  - Renässansen (kort)
  - Barocken
  - Klassicismen
  - Romantiken
  - Musik från början av 1900-talet (kort)
  - Finländsk musik (kort)
- Orkesterinstrumenten
- Musiktermer

Nivåprov

Läraren bedömer elevens kunskapsnivå. Det är möjligt att använda skriftliga prov och lyssningsprov i utvärderingen. Alternativt kan utvärderingen basera sig på elevens aktiva arbete under lektionerna. Till nivåprovet hör också ett eget föredrag. Eleven utvärderar själv sitt lärande.

FÖRDJUPADE STUDIER I MUSIKENS GESTALNINGSÄMNER

Fördjupade studier i solfège

Målsättningar

Eleven:

- lär sig också sjunga och skriva melodier som innehåller modala tonarter
- lär sig läsa också skriva rytmer med speciell delning (bl.a. triol, duol, kvartol m.m)

Innehåll

Det inlärdas innehållet i grundnivå 3 och dessutom:

- att lyssna på intervall: stor och liten non och decim
- att lyssna på ackord: överstigande och förminskade 7 i grundläge, ackorden D, m, f, V7 med omvändningar
- att lyssna på kadenser: ackord på alla steg , dessutom N6 och V6/(5)/V
- modala tonarter både i prima vista och melodidiktat
- rytmer samt specialdelningarna duol, triol och kvartol
- vi använder den teknologi som finns till förfogande på lektionerna, t.ex. datorer, tabletter m.m., som hjälpmedel i studierna och när vi gör egna kompositioner och arrangemang
- Studierna innehåller också improvisation som bl.a. kan bestå av att hitta på rytmik och ackompanjerande toner till melodier

Nivåprov

Läraren utvärderar elevens kunskaper med hjälp av lyssnings- och sångprov tillsammans med en annan lärare. Eleven utvärderar själv sitt lärande. Det är möjligt att använda teknologi som hjälpmedel. Det är möjligt att utnyttja teknisk utrustning i nivåprovet. Nivåprovet kan spelas in, videofilmas och det är möjligt att använda videokontakt så att eleven och nämnden inte behöver vara på samma plats under samma tid.

Fördjupade studier i musikteori

Vi fortsätter teoristudierna där vi stannade i grundstudier 3.

Målsättningar

Eleven:

- lär sig analysera ackord, spridda toner och former ur den västerländska konstmusikens tonala period
- lär sig utnyttja sina färdigheter i sina egna spelstycken och eventuella egna kompositioner

Innehåll

- Vi övar fyrstämig ackordanalys, som innehåller bl.a.
  - ackordfrämmande toner (dissonans)
  - modulationer
  - de vanligaste altererade ackorden: mellandominanter, modala altererade ackord, neapolitanska, överstigande sextackord
  - kadenser
- Vi använder den teknologi som finns till förfogande på lektionerna, t.ex. datorer, tabletter m.m., som hjälpmedel i studierna och när vi gör egna kompositioner och arrangemang
- Vi bekantar oss med generalbasens grunder och övar på stämföringsreglerna i flerstämig musik.
- Vi bekantar oss med musikaliska små former och olika slags notation och beteckningar

Nivåprov

Läraren utvärderar elevens kunskaper tillsammans med en annan lärare. Det är möjligt att använda skriftliga prov som grund för utvärderingen. Kursen kan också avläggas genom att göra övningsuppgifter inom olika delområden, egna kompositioner och arrangemang m.m. Kollegiet bestämmer mängden uppgifter. Eleven utvärderar själv sitt lärande. Det är möjligt att utnyttja teknisk utrustning i nivåprovet. Nivåprovet kan spelas in, videofilmas och det är möjligt att använda videokontakt så att eleven och nämnden inte behöver vara på samma plats under samma tid.

Fördjupade studier i musikhistoria

Vi bekantar oss med musikens historia under kursen. Vi behandlar musikens olika tidsperioder med dess viktigaste tonsättare, kompositionsformer och stilar samt lyssnar på musik. Vi bekantar oss med orkesterinstrument. Vi går kunskapsmässigt djupare än under grundstudierna. Vi besöker konserter i mån av möjlighet.

Målsättningar

- Målsättningen är att ge eleven fördjupade kunskaper i att känna igen musikens olika stilperioder

Innehåll

- Eleven deltar i föreläsningar, gör föredrag, går på konserter och deltar i grupparbeten
- De centrala dragen, kompositionsformerna och de viktigaste tonsättarna och verken ur följande stilperioder:
  - medeltiden
  - renässansen

- barocken
- klassicismen
- romantiken
- ny musik (1900-talet)
- finländsk musik
- Olika musiker och ensembler
- Musikkulturens olika former

Nivåprov

Läraren bedömer elevens kunskapsnivå. Till nivåprovet hör också ett eget föredrag samt ett prov som kan innehålla både skriftliga uppgifter och ett lyssningsprov. Eleven utvärderar själv sitt lärande

Generalbasskrivning och -spelning

Vi bekantar oss med den typiska notationen under barocken. Vi går igenom olika ackordbeteckningar och tillhörande praxis. Huvudmålsättningen är att eleven lär sig stämföringsreglerna i den klassiska musiken så att hen kan utnyttja dem i skriv- och speluppgifter. Speluppgifterna kan enligt möjligheterna utvidgas till att öva generalbassspelning.

Nivåprov

Läraren bedömer elevens kunskapsnivå. Till nivåprovet hör ett skriftligt prov och ett spelprov. Eleven utvärderar själv sitt lärande

BILAGA

MUSIKORD

Musikens gestaltungsämnen grundstudier 1

Ord som gäller dynamiken d.v.s. tonens volym:

pp = pianissimo, mycket svagt

p = piano, svagt

mp = mezzopiano, ganska svagt

mf = mezzoforte, ganska starkt

f = forte, starkt

ff = fortissimo, mycket starkt

crescendo (cresc.) tilltagande tonstyrka
diminuendo (dim.) avtagande tonstyrka

Ord som hör ihop med tempo , d.v.s. musikstyckets hastighet:

lento, adagio = långsamt
andante = gående
moderato = måttligt (mellan andante och allegretto)
allegretto = ganska snabbt
allegro = snabbt
ritardando (rit.) = avtagande hastighet
accelerando (acc.) = tilltagande hastighet
a tempo = återgång till det ursprungliga tempot

Övriga ord

fermat = hållplats, en ton eller paus hålls ut
intervalli = avstånd mellan två toner
prima vista = "första påseende", att spela /sjunga ett stycke för första gången utan att öva

Musikens gestaltungsämnen grundstudier 2

Ord som gäller dynamiken d.v.s. tonens volym:

ppp = piano pianissimo, mycket svagt
fff = forte fortissimo, mycket starkt
sf, sfz (sforzando, sforzato) = plötslig betoning

Ord som hör ihop med tempo , d.v.s. musikstyckets hastighet:

grave, largo = mycket långsamt
andantino = lätt gående
vivace = snabbt, livligt
presto = mycket snabbt
ritenuto, rallentando (rit., rall.) = avtagande hastighet
stringendo (string.) = tilltagande hastighet

Tempo definieras ännu närmare:

assai = mycket
meno = mindre
molto = mycket
mosso = rörligt
non troppo = inte för mycket
piú = mera
poco = lite
poco a poco = småningom, lite i taget

Tolknings- och uppförandebeskrivningar:

alla marcia = i marschtakt
cantabile = sjungande
legato = bundet
maestoso = festligt
marcato = markerat
portato = non legato, obundet, tonerna binds inte ihop (mellan legato och staccato)
staccato = kort, med tydligt skilda toner

Övriga ord:

Da capo al Fine = från början till Fine-tecknet

M.M. = Mälzels metronom, slag i minuten, t.ex. M.M. = 60

ostinato = upprepad ackompanjerande melodi eller rytm

parallella tonarter = dur och moll med samma förtecken (t.ex. C-dur och a-moll)

transponering = att flytta en melodi till en annan tonart

Musikens gestaltungsämnen grundstudier 2

Dynamik, d.v.s. tonstyrka:

decrescendo = avtagande tonstyrka

Tempo, d.v.s musikstyckets hastighet:

rubato = fri rytmbehandling (tillåter egna tempoändringar)

tranquillo = lugnt

vivacissimo, prestissimo = så snabbt som möjligt

Tolkningsbeskrivning:

agitato = upprört, stormigt, lidelsefullt
con brio = med fart
con fuoco = eldigt
con moto = rörligt
dolce = mjukt
espressivo = uttrycksfullt
grazioso = graciöst
risoluto = beslutsamt
scherzando = lekfullt

Uppförandebeskrivningar:

aksentti = betoning
arco = med stråke
arpeggio = brutet ackord (ackordets toner spelas efter varandra)
glissando = glidande (från en tonhöjd till en annan)
ottava alta / bassa = spelas en oktav högre / lägre
loco (efter det förra tecknet) = återgår till det ursprungliga oktavläget
pizzicato = knäppande
sempre = alltid
simile = på samma sätt
sostenuto, tenuto = utdraget
subito = plötsligt
tempo primo (tempo 1) = återgång till det ursprungliga tempot
trilli (tr) = drill, snabb upprepning turvis av två närbelägna toner
vibrato = vibrerande, förändringar i tonhöjden

Övriga ord:

agogiikka = små skiftningar i tempo
alla breve 2/2 = man räknar halvnoter
brevis = dubbelhelnot
coda =
1. svans, avslutande del
2. vid repriserna hoppar vi från ena coda-tecknet till nästa coda-tecken
dal segno = vid repriserna återvänder vi till dal segno-tecknet och fortsätter stycket till slut
dissonans = missljud, intervall eller harmoni med ackordfrämmande ton
dominant = dur- eller mollskalans 5:te ton (V steget)
enharmonisk = samma tonhöjd betecknat på två olika sätt, t.ex. ciss och dess (fungerar rätt endast på instrument med tempererad stämning)
ledton = Durskalans och harmoniska och melodiska mollens 7:nde ton.

kadens =   1. avslutande ackordföljd (t.ex. I IV V I)
              2. solistens virtuosa del i en solokonsert

konsonans = välljud, motsats till dissonans

modulation = förändring av tonart (mitt i stycket)

nyans = skiftning i musiken, oftast gällande tonstyrkan

huvudtonart = tonarten där kompositionen börjar och oftast också slutar

sekvens = upprepning av samma melodi eller tema på olika tonhöjd

subdominant = dur- och mollskalans 4:de ton (IV steget)

tonika = grundton, dur- eller mollskalans 1. ton (I steget)

tritonus = överstigande kvart

unisono = sång eller spel enstämmigt eller i oktaver